

Csanády György, a Székely himnusz költője

1.

A rokonszenves, erdélyi származású költő, író, szerkesztő életművével mostohán bánt a sors: még csak nem is egyversű költő maradt, mint Lévay József (*Mikes*), Gyóni Géza (*Csak egy éjszakára*), Mécs László (*Vadócba rózsát oltok*) és sokan mások, hanem névtelen, mert az ő *Székely himnusza* éppúgy a folklór részévé vált, mint a maga korában hallatlanul népszerű Csengey Gusztáv Burschlied átköltése (*Ballag már a vén diák*). Csak némelyik lexikon tartja számon őt is, az irodalomtörténeti összefoglalók meg sem említik a nevét. A szocializmus időszakában csak egy-két irodalomtudományi cikkben, tanulmányban idézték, de nem költészetéről szóltak, hanem mint a *Híd* (1927–1928) című folyóirat szerkesztőjét regisztrálták.¹ Kétségtelen, munkássága nem tartozik a magyar líra első vonalába, de azért több értéket tartogat annál, semhogy lemondjunk róla. A *Nyugat* is közölte hat versét.²

1895. február 23-án született Székelyudvarhelyen. A Gulyás szerint apja, Zalán,³ járásbíró, az *Új Magyar Irodalmi Lexikon* (UMIL) Zoltánnak tudja. (Az előbbi a helyes!) Előneve göcsi, amit olykor használt is. Több költeménye nosztalgiaiával idézi a kidőlt-bedőlt Nyárád menti göcsi kúriát, valóságos mítoszt szöve köré. Ezt azért említjük, mert akad forrás, mely a hajdúkapitány nagykereki Csanády-család leszármazottjai közé sorolja.

Csanády a Székelyudvarhelyi Evangélikus Református Kollégiumban végezte középiskolai tanulmányait.⁴ 1913-ban jelesen érettségizett, bár a nyolc év során legtöbbször

BAKÓ ENDRE (1938) dolgozott tanárként, népművelőként, újságíróként. 1990–1999 között a Hajdú-Bihar megyei *Napló* főszerkesztője, korábban az *Alföld* című folyóirat rovatvezetője volt. Utóbbi kötete: *Vendégjárás Arkádiában – A 20. századi magyar irodalom és Debrecen* (2008).

1 M. Pásztor József: *Az író beleszól...* Bp., 1980, Kossuth Kiadó, 215–218.

2 Galambos Ferenc: *Nyugat repertórium*. Bp., 1959, 26.

3 Gulyás Pál: *Magyar írók élete és munkái*. Új sorozat, IV. k. Bp., 1942, 599–600.

4 Gönczi Lajos szerk. *A Székelyudvarhelyi Evangélikus Reform. Kollégium értesítői az 1905/6-ik; – 1912–1913-ik iskolai évről*. Később csak Református. (Az 1910/11-ik évkönyv szerkesztője Szabó András.)

ször jó rendű volt, sőt az 1907/08-as tanévben közepes. Hetedikben az önképzőkör titkára,⁵ nyolcadikban elnöke és legaktívabb szereplője: saját verssel és irodalmi dolgozatokkal is pályázatot nyert.⁶ Ehhez képest meglepő, hogy a Budapesti Kereskedelmi Akadémián folytatta tanulmányait.⁷ Katonai kiképzését 1915-ben Nagyváradon kapta, 1916-tól frontszolgálatot teljesít.⁸ Versei tanúsága szerint harcolt a Kárpátokban, Bukovinában, Galíciában (még Odessza is olvasható egy költeménye alatt), a Piavénál meg is sebesült. Leszerelése után Budapesten, illetve Szegeden próbált talajt fogni, egyik alapítója a Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesületének (1919). 1922. július 29-én a kolozsvári migráns székely hallgatók nevében ő köszöntötte latin nyelvű üdvözlőbeszéddel az egyetemet fél évszázados fennállása alkalmából.⁹ A SZEFE 1921-ben megvette a Szegeden megjelenő *Új Élet* című lapot, amelynek Csanády felelős kiadója, állandó cikk- és regényírója, vezér-poétája.¹⁰ Juhász Gyula egy ízben szeretettel figyelmeztette az ígéretes tehetségnek tartott ifjú költőt (bár valamelyik prózai írását többre becsülte minden eddigi versénél!): „Ady Endrét ismerni kötelesség, de utánozni veszedelmes és fölösleges. A *Bajazzó* című Csanády-vers például, akarva akaratlan úgy hat, mint *Az ősz Kaján* paródia.”¹¹ A lapot rövidesen Budapesten adták ki.¹²

Csanády 1921-ben írta a *Székely himnusz* szövegét, amelyet Mihalik Kálmán, a fiatalon elhunyt orvostanhallgató zenésített meg. A kantátát (Csanády eredetileg így nevezte!) 1922. május 20-án énekelték először a SZEFE úgynevezett Nagyáldozat ceremóniája alkalmával Aquincumban.¹³ Ezt Mihalik még megélte, de ősszel a tifusz elragadta az élők sorából. Dr. Pfeiffer Péter prorektor így emlékezik rá: „A kérlelhetetlen végzet a tudományos segédszemélyzet sorait is megapasztá Mihalik Kálmán szigorlóorvosunk, az orvosi vegytani tanszék tanársegédjével, kit 1922. szeptember 26-án ragadott el a halál. Rövid működésével kiérdemelte Alma Materünk becsülését; elmúlásával egy reményteljes

5 1911/12-ik évkönyv, 61.

6 1912/13-as évkönyv, 35.

7 Fennállott 1873–1953. A kétéves képzés után a hallgató a Műszaki Egyetemen folytathatta tanulmányait

8 Gulyás uo.

9 Acta diei festi semisaecularis [...] celebrat. Szeged, 1923, 24–25. Talán mert ő tudott latinul?

10 A lapot a SZEFE 1922. február 1-jén vásárolta meg, s 1923. január 1-jén Budapestre vitte. *Új Élet*, 1923. január 15. Belső szórólap.

11 Juhász Gyula: Csevegés. *Szegedi Napló*, 1922. márc. 5. Újra közölve: JGYÖM. Prózai írások. Bp., 1969, 444–446.

12 A lexikonok elkövetik azt a hibát, hogy Csanádynak tulajdonítják az 1926-ban indult *Új Élet* nemzetpolitikai szemle alapítását, holott azt dr. Antal István szerkesztette, neki csak versei jelentek meg benne.

13 Csanády György: *A májusi nagyáldozat*. Bp., 1941, 69.

életpálya szakadt meg.”¹⁴ Az *Új Élet* érzelmes nekrológbán búcsúztatta, temetésén a gyászolók a *Székely himnuszt* is énekelték.¹⁵ Csanády versben méltatta, siratta el barátját, szerzőtársát (*Magyar óceánon – Mihalik Kálmán halott testvéremnek küldöm*).¹⁶

A kantáta ezután állandó műsorszáma a SzEFHE-gyűléseknek és betétje a nagyáldozat-ünnepségeknek.¹⁷ Idézünk a 15. évfordulás ceremóniáról: „Végül az ünnepséget a székely szimbolikus nagyáldozat zárta be Csanády György vezetésével. A székely nagyáldozat misztikus, különös hangulata megejtette a közönség lelkét, és sokak szemében csillant fel a könny az egyszerű és szívbe markoló szavak és Mihalik Kálmán mély muzsikájának hallatára.”¹⁸ Az immáron „himnusz” 1940-ben, Észak-Erdély visszatérésekor a hivatalos kolozsvári ünnepség műsorán is felcsendült. 1945 után a diktatúra éveiben tiltva volt, de azért bensőséges rendezvényeken vagy családi eseményeken gyakran rázendítettek.

1940-ben váratlanul megjelent egy orvkiadvány, amely szövegírónak Kovács Józsefet és dr. Szalántzy Elemért, zeneszerzőnek dr. Karl Lajost tünteti fel.¹⁹ Talán ezt cáfolandó, talán mert a nép ajkán folklorizálódott különböző szövegváltozatok futottak, 1940-ben Csanády György és Mihalik Kálmán jogutódja megjelentette a hiteles kottát és szöveget.²⁰ A jogutódok 1990-ben a kottát a szöveggel együtt fakszimilében újra közzé tették a *168 óra* című lapban azzal a kommentárral, hogy negyven éven át nem voltak abban a helyzetben, hogy a szövegromlás ellen a Szerzői Jogvédő Hivatalnál fellépjenek, köztük olyan toldásokkal szemben, „amelyek nem egyeznek az eredeti szöveg tartalmával”. A sajtó nyilvánosságához folyamodva kérik mindazokat, akik a himnuszt énekelik, „hogyan tartásukban ezt a hiteles formát, és becsülik meg ezzel a szerzők emlékét, eszmei és erkölcsi álláspontját”.²¹ A jogutódok egyszer s mindenkorra dokumentálják, hogy csak az általuk újra közzétett „szöveget és dallamot illeti meg a *Székely himnusz* cím”. A szöveg egyetlen 8 soros versszak! A folklór

14 Mihalik Kálmán a szegedi egyetem orvosi vegytani intézetének a gyakornoka volt, nem volt orvosi diplomája. Az egyetemi évkönyv szigorló orvosként tartja számon. Lásd: A M. Kir. Ferencz József Tudományegyetem Almanachja az MCMXXI-XXII. tanévre, amelynek a Tanársegédek fejezetében mint megbízott tanársegéd szerepel (28), ugyanakkor a Rendes orvos-tanhallgatók névsorában a 296. szám alatt is feltűnik a neve (97). Beszámoló a Szegedi M. Kir. Ferencz József Tudományegyetem 1922/23; 26-27-évi működéséről. Szeged, 1929, 158-159. (A prorektor nem jól tudta: Mihalik 1922. szeptember 6-án halt meg!)

15 Mihalik Kálmán. *Új Élet*, 1922. szept. 15., 11.

16 *Új Élet*, 1922. október 1., 2.

17 Az utolsó, a 21. áldozatot 1940. június 1-jén tartották a Zugligetben. Lásd Csanády György: *A májusi nagyáldozat*. Bp., 1941, 69-70.

18 *Láthatár*, 1934/1, 23-24.

19 Gábor Dénes: Mítosz és valóság. *Művelődés*, Kolozsvár, 2000, 17.

20 *Székely himnusz*. Budapest, 1940, Rózsavölgyi és Társa.

21 Csanády András és Katalin levele. *168 óra*, 1990. máj. 1., 17. sz., 32.

terjedését nem lehet követni vagy megakadályozni, érthetetlen azonban, hogy azóta is egyre-másra jelennek meg rontott és elnyújtott szövegváltozatok nemcsak az interneten, de látszólag igényes kiadványokban is. Arról nem beszélve, hogy hivatásos énekkarok és szólisták(!) is toldott szövegvariánsokat énekelnek, megsértve Csanády György emlékét és szerzői jogait.

A hiteles szöveg így hangzik:²²

Ki tudja merre, merre visz a végzet,
Göröngyös úton, sötét éjjelen.
Segítsd még egyszer győzelemre néped,
Csaba király a csillagösvényen.
Maroknyi székely porlik, mint a szikla,
Népek harcától zajló tengeren,
Fejünk az ár ezerszer elborítja,
Ne hagyd el Erdélyt, Erdélyt Istenem!

Noha Csanády nem himnusznak szánta, vannak benne himnikus mozzanatok, például a szakrális áhítat, az elégikus fájdalom és a vallásos könyörgés. A szöveg mégis csak zenei dimenzióban kelt katartikus érzelmi hatást, amivel Csanády tisztában volt, ezért sem vette fel egyetlen verseskötetébe sem! Nem akart Kölcsey *Himnusz*ával versenyre kelni, hiszen az önálló, esztétikailag magas szintű verskompozíció, ezért legyünk óvatosak az összehasonlítással! Más kérdés, hogy a Székely Nemzeti Tanács 2009-ben, amikor Csanády György Székelyudvarhelyen díszsírhelyet kapott, hivatalosan himnusszá nyilvánította!

2.

Csanády első verskötete, *Az évek* (1911–1921), 1922-ben látott napvilágot. Szabó Lőrinc szerint a gyűjteményt nem lett volna szabad kiadnia. „Annyi megállapítható, hogy Csanády érző szívvel és vérző lélekkel írta őket, de ezáltal maguk a versek nem lettek jobbak. Ez legfeljebb biztathatja a szerzőt, hogy tovább írjon.”²³ A kötet legkorábbi költeménye 1911-ből való, egyetlen vers származik 1912-ből, a következő évből már több. Kicsit bágyadt, ódon, szomorú hangulatok szólnak meg a kötetben már a háború előtt is. „Én egyedül vagyok” – ezzel a megduplázott kijelentéssel fejeződik be *Új életem felé* című költeménye 1914-ben. Vagy: „Óh, én magamat hányszor elsirattam, / Hányszor bántam magammal anyámképpen, / és én magamtól hányszor elbúcsúztam” (*Mély húr*). Zenei motívumok, mitologikus képek szövik át versvilágát (*Szulamit, Midas, Judás* stb.),

22 Itt jegyezzük meg, hogy a szöveg Csanády életében is kisebb-nagyobb eltérésekkel jelent meg nyomtatásban.

23 *Nyugat*, 1922, II. k., 149.

de valami mégis hiányzik ezekből a költeményekből. Éppenséggel nem diletáns, de az esetek többségében erőtlén, szürke alkotásokról van szó. Csanády, megszenvedve a háború poklát, kerüli a pátoszt, ám ez a dicséretes törekvés valahogy a belső ragyogást is kioltja költeményeiből. Szabó Lőrincnek egyetlen vers tetszett, a *Szállók*, amely egy repülés élményreflexióinak különösségével vonz. Ennél azért több érték van a kötetben. A *halott* című költemény például a háborús líra legkarakteresebb darabjai közé tartozik. Kritikusai nem figyeltek fel *Ajánlás* című énkettőző költeményére. „Neked ajánlom nyolcad éve / Elmúlt gyönyörű, drága énem.” Egykori énjének fogadalmat tesz: „Öcsém, én téged megbosszullak.” Az *Egal* című darab a minden mindegy, a totális fáradtság és fásultság verse, akárcsak az *Október*: „S az eltűnt élet mély keréknyomában / Nézni, hogy folyik lassan el a vérem!” Egyetlen nagyobb kompozícióban sikeresen megvalósult lírai erőfeszítésről nem adhatunk számot.

Második, 1926-ban *Álmok* címmel kiadott verseit egyetlen folyóirat-kritika fogadta. Szarka Géza méltán érezte még mindig: „Ady után ez a szinte mitológiaiá váló szimbolizmus nem lehet egészen eredeti.”²⁴ S részletesen rámutatott a szemléleti és formai egyezésekre, amelyek bénító súllyal nehezednek Csanádyra, aki hite szerint Csokonai, Vajda, Ady nyomában halad „rettegve, vágyva, énekelve”. A költő továbbra is nemzedéke csődjét regisztrálja, s ezzel összefüggésben a személyiség tragédiáját és saját szertefoszlott álmait: „Mi vagyunk, akik sohse voltak” (*Mi*). A sorssal perlekedik: „Előre sincs utam, / Visszára sincs utam, / Mit akar az Isten? / Mit akar az Isten? (*A tavaszi hajszán*). A létezést az életkoporsó metaforával jelöli, a bánat néma Szent Anna-tó (*Két ár sodrában, Mi bánatunk*). A székelyek, mint őrállók, „köszál székelyekként” jelennek meg képzeletében (*A magyar óceánon*).²⁵ Különös szóalkotásai, metaforái (Tavaszfalu, Bocsánatfelhő, Vasárnapasszony, kacagáslomb, asszonyvár stb.) bizarr hatást keltenek.

Szakmailag több szerencséje volt *Ének* című harmadik kötetével. (SzÉFHE kiadás, 1934). Csuka Zoltán szerint ez már a kiteljesedett Csanády Györgyöt mutatja be. „A kötet gerince feltétlenül Erdély megéneklése, az ősi rögről elúzott ember szerelmes hazavágyódása. [...] Jeremiásként sír a költő, népe vesztét siratja, a szétomlott erdélyi röögöt, s ez a hang adja meg költészetének alaptónusát.”²⁶ Vajthó László hasonló üzenetet hüvelyez ki a versekből: a gyűjtemény „látomásos aggodalom az ősi fészekért”. Ő még magasabbra értékeli a költőt: „Van elég eredeti nyelve, s ez érdekesen keveredik a népmesék, a Vadrózsák hangjával [...] A szabadversnek bizonyos székelyes alkalmazását találjuk nála...”²⁷

Valóban, ez a könyve a legjobb, mert versbeszéde a legérettebb. Feltűnő például fejlődése a festő lírában, közeledése a lírai realizmus felé, a foszlányos „Én”

24 Szarka Géza: Verseskönyvek. (Csanády György: *Álmok*). *Napkelet*, 1926, 671.

25 Itt jegyezzük meg, hogy a költemény a Mihalik-dedikáció nélkül jelent meg.

26 Csuka Zoltán: *Ének. Protestáns Szemle*, 1934, 185, 187.

27 Vajthó László: Tíz verses könyv (Csanády: *Ének*. 1923; 1930). *Napkelet*, 1934, 287.

helyett az identitás keresése. Mégis egyezünk a korabeli kritikákkal! Íme *Székely* című költeménye, mint a szűkebb haza mitizálásának kvintesszenciája:

Gőgös, zömök szó. Pásztorfurulyán
Rikoltó, kurta, cifra és kemény.
Gyér őszi fű így zizeg a tetőn,
Halottas éjjel így köhent a vén.

Végzetes íjból így szisszen a nyíl,
Ököl így döng a korcsma asztalán,
Leánytesten hasad meg így golyocs,
Föld így sikolt az ekeseb nyomán.

Nép álmodik így régelműlt világról,
Az Isten így sír, ha e tájra néz.
Egyetlen szó: a ballada maga,
Hóbortos, füttyös, véres, bús, merész.

3.

A Collegium Transsilvanicum 1927 áprilisában Csanády szerkesztésében megjelentette a *Híd* című folyóiratot, amelynek abban az évben 8, a következő esztendőben 5, összesen tehát 13 száma látott napvilágot. „Híd! Út, ahol nincsen út a szakadékok két partja között. Hidat akarunk átaltenni a megtörött rög, az elapadt idők és elszakadt szívek mélységei felett. És ezen az egy szándékon s vallomáson kívül semmi zászlónk, semmi jelszavunk nincsen” – írta többek között a színvonalas irodalmi szemle beharangozójában.²⁸ A lap kolozsvári szerkesztője Csanády jó barátja, Tamási Áron. Kós Károly itt közölte folytatásokban a *Varjú nemzetség* című regényes krónikáját. Az erdélyiek közül megjelent szinte mindenki, aki számított: Áprily, Bartalis, Dsida, Gulácsy Irén, Kacsó, Makkai Sándor, Szentimrei Jenő, Tompa, Reményik stb. Őket rövidesen a felvidékiek (Győry Dezső, Darkó, Tamás Lajos stb.), majd a délvidékiek képviselői (Fekete Lajos stb.) követték. Szerepelt Erdélyi József, Gulyás Pál, Kosztolányi, Móricz, Juhász Gyula, Szabó Lőrinc, Oláh Gábor. Az utóbbiak Ady-tanulmányokkal, illetve versekkel. Más kérdés, hogy sok volt a másodközlés. Maga a szerkesztő két rövid esszében Adyt védelmezte (*Patroklos körül, Megállt az óra*), Ravasz Lászlót és Szabó Dezsőt az erdélyi próza magyarországi képviselőiként méltatta. Várkonyi Nándor Török Gyula emlékét ébresztgette. Ha Fábrián Dániel dr. *Magyar falu*, illetve Győry Dezső hasonló című versét, az erdélyiek paraszti tárgyú, népies kisprózáját olvassuk, óhatatlanul arra kell gondolnunk,

28 *Híd*. Irodalmi, Művészeti és Társadalmi folyóirat, 1927, 1. sz., ápr.

hogy a rövid életű folyóirat a népi mozgalom egyik bölcsőjének számít. Noha a lap szellemi horizontja egy kissé egyoldalú, az írások többsége színvonalas. Ráadásul olyan unikális nyilatkozat található benne, mint a Kodályé: *Mit akarok a régi székely dalokkal?*²⁹

A folyóirat ellen 1928 februárjában a fajvédő *Új Nemzedék* közvetve támadást indított, szenzációs tálalásban hozta Simon Andor fiatal költő őrizetbe vételét: „*Letartóztatták a 'Híd' kommunista agitátor főmunkatársát.*” A cikk tudni vélte, hogy Simon Andor kapcsolatot tart fent a bécsi vörös központtal, s hogy a rendőrség letartóztatásakor egy kosár kommunista könyvet, röpiratot talált nála. A gyanú alaptalannak bizonyult, a debreceni vizsgálóbíró néhány nap múlva szabadlábra helyezte Simon Andort (egyébként Móricz Zsigmond egyik későbbi vejét). Ezt a hírt azonban az *Új Nemzedék* már nem közölte. A jelenség tanulságait csokorba szedte a mélyen vallásos és baloldalinak egyáltalán nem mondható Csanády, s rezignáltan írta: „Ezt a lapot, a HÍD-at csinálni, annyi álmatlan éjszaka, annyi áldozat, annyi megalkuvás, annyi zokogás, annyi ragyogás, annyi nyomor, annyi tékozlás és akkora küldetés, hogy millió gyanú, gáncs, rágalom, tör, ítélet, börtön mind suviksz hozzá képest.” S leírta a verdiktet: „Aki ezt a fegyvert használta, az nem magyar s nem is keresztény.”³⁰ A *Híd* rövidesen anyagi problémák miatt megszűnt. Csanády 1928-ban a Rádió irodalmi osztályára került, a *Láthatár* című folyóirat szerkesztőbizottságának tagjaként továbbra is szerkesztő maradt, ezen kívül a *Székelységben*, a *Forrásban*, a *Tükörben* és másutt rendszeresen publikált.

4.

Mint a Magyar Rádió szerkesztőjének, rendezőjének, majd főrendezőjének munkássága elsősorban a magyar irodalom népszerűsítésére összpontosult. Dramatizált feldolgozásban ismertette a magyar költők életét, munkásságát (Csokonai, Katona József, Petőfi). Érdekelte a rádióesztétika elmélete, Marconiról is írt rádiódarabot. A *Múza a hullámhosszon* című rádióesztétikai gyűjteményes kötetben azonban nem elméleti dolgozattal szerepel, hanem *Szombat este* című hangjátékával, egy furcsa kis történettel.³¹ 1940-ben pedig a Nemzeti Színház mutatta be *INRI* című passiójátékát. A neves, mértékadó kritikusok (Rédey Tivadar, Schöpflin Aladár, Keresztury Dezső, Kárpáti Aurél stb.) véleményének kánonjából azt az értékelést szűrhetjük le, hogy a hármas szerkezetű darab érdemben nem gazdagította ugyan a magyar vallásos színpadot, de erős költőiségű mű, amely megragadta a közönséget, s kiváló színészi alakításokra adott lehetőséget. A szereplők (Abonyi Géza, Szőrényi Éva, Makay Margit, Major

29 Kodály Zoltán. *Híd*, 1927/1, 37.

30 Csanády György: Káin. *Híd*, 1928, 190–191.

31 Szerk. A. Balogh Pál. Bp., 1936, 65–78.

Tamás, Ungvári László stb.) dicséretben részesültek a rendezővel (Abonyi Tivadar) együtt.

Egykori rádióújságokat lapozva, Csanády György nevével még 1946-ban is találkozunk, de rövidesen eltávolították állásából.³² 1952. május 3-án halt meg. Ravasz László püspök búcsúztatta, aki maga is székelyudvarhelyi diák volt, s barátja a költő-rendezőnek. Haláláról még a hivatalos református lap is csak néhány sorban emlékezett meg, noha felesége, Nemes Irma vallásnár, fia pedig a lap munkatársa volt.³³ Kívánságát végre teljesítették: maradványait a székelyudvarhelyi temetőben helyezték el.³⁴

Karel Souček: Esős utca (színezett rézkarc, papír, 1945)

32 Kriza Ildikó: A Székely himnusz születésének háttere. *Honismeret*, 2003/5, 28.

33 Csanády György író, a Rádió főrendezője 57 éves korában elhunyt. *Az Út*, 1952. május 11-17-ig, 4.

34 Még a megbízható adatokkal dolgozó írók, mint Gábor Dénes: *Mítosz és valóság* (Kolozsvár, 2009) is annyival éri be: „Csanády Györgyöt halála után előbb a Farkasréti temetőbe temették el, de később [...] hamvait hazahozták szülővárosába...” – A kopjafát 1995. április 22-én állították.